

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 18 (31)

Суми – 2019

DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2019.i18.p71>

**РОЛЬ ПІДРОЗДІЛІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ ДФС УКРАЇНИ
ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ²**

*Мельник Вадим Іванович,
докторант кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет*

Стаття присвячена аналізу діяльності фіскальних органів щодо протидії податковим правопорушенням, в аспекті забезпечення економічної безпеки України. Автором досліджується діяльність підрозділів податкової міліції в умовах динамічних законодавчих змін, оцінюються результати запроваджених новацій щодо можливості виконувати е повному обсязі власні завдання та функції.

Наголошується на необхідності ефективного функціонування системи економічної безпеки держави. Акцентується увага щодо можливої появи низки деструктивних наслідків для національної економіки, в результаті скоєння податкових правопорушень.

Проаналізовано сучасний адміністративно-правовий статус підрозділів податкової міліції Державної фіскальної служби України. Обґрунтовано її значення як суб'єкта системи забезпечення економічної безпеки України, особливо в умовах активних різновекторних законодавчих змін та появою нових викликів для національної економіки.

Досліджено завдання, функції та компетенцію підрозділів податкової міліції, а також розглянуті питання взаємодії цього правоохоронного органу з органами державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктами міжнародного права, уповноваженими іноземними структурами та громадськістю щодо забезпечення економічної безпеки України.

Встановлено, що ключовими напрямками правоохоронної діяльності з забезпечення економічної безпеки держави залишаються розслідування злочинних дій у сфері оподаткування та бюджетній сфері, проведення оперативно-розшукових заходів, а також розгляд окремих справ про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: національна економіка, загрози національній економіці, система економічної безпеки держави, податкові правопорушення, підрозділи податкової міліції ДФС України.

Melnik V. I. The role of tax police units of the State Tax Service of Ukraine as subjects of ensuring the system of economic security of the state. The article is devoted to the analysis of the activity of the revenue bodies and fees for combating tax offenses in terms of ensuring the economic security of Ukraine. The author investigates the work of tax police units in the context of dynamic legislative changes, the results of these innovations are evaluated in terms of the ability of the designated entity to perform its own tasks and functions in full.

The urgent need for effective systematic provision of the state's economic security system is emphasized. Attention is drawn to the probable occurrence of a number of destructive consequences for the national economy as a result of committing tax offenses. It is pointed out that there is a real need for systematic effective counteraction to these criminal acts, especially before the start of the work of a new government body authorized to investigate all these offenses.

² Робота виконана в проєкті 0118U003582

The current legal position of tax police units is analyzed. The significance is substantiated of the activity of tax police units as a subject of providing the economic security system of Ukraine especially in the current context of active multi-vector legislative changes and the frequent emergence of new challenges for the national economy.

The tasks, functions and competence of tax police units are investigated as a subject of providing the state's economic security system. The issue of interaction of this law enforcement agency is considered with state and local self-government bodies, subjects of international law, authorized foreign bodies, the public and others on issues of ensuring the economic security of Ukraine.

Found that the key areas of work to ensure the state's economic security system remain investigations into criminal activities in the area of taxation and the budgetary sphere, the conduct of operational-search measures, as well as the consideration of individual cases of administrative offenses. The important role and other directions of work units of tax police is indicated and proved to facilitate the successful accomplishment of this task.

Keywords: national economy, threats to national economy, system of economic security of the state, tax offenses, units of tax police SFS of Ukraine.

Вступ. Всіляке легальне сприяння ефективному функціонуванню системи економічної безпеки держави – одне з найважливіших завдань, що постає перед урядами всіх без винятку країн світу, зважаючи на його безспірну важливість для сталого розвитку їх економік. Саме від ефективної та узгодженої діяльності відповідних державних структур, значною мірою залежить рівень захищеності національної економіки від зовнішніх та внутрішніх загроз і формування сприятливих умов для її розвитку. Очевидно, що проведення відповідних дієвих заходів на всіх рівнях державної влади, та за багатьма напрямками діяльності відповідних владних суб'єктів, має на меті мінімізувати ризики від деструктивного впливу нових законодавчих інновацій у різних сферах й ланках вітчизняної економіки.

Постановка проблеми. Ефективне забезпечення належного функціонування системи економічної безпеки держави – досить складний процес, який вимагає системної злагодженої роботи всіх її суб'єктів, а також наявність дієвого правового підґрунтя щодо протидії її загрозам. Одними з таких, безперечно, залишаються податкові правопорушення, наслідки від вчинення яких можуть негативно впливати на деякі елементи економічної безпеки держави. Особливої актуальності це питання набуває у період суттєвих законодавчих змін та з появою нових викликів що встають перед державою, зокрема і в економічній сфері. Враховуючи названі обставини виникає об'єктивна потреба в існуванні спеціалізованого суб'єкта, уповноваженого на безпосередню протидію таким загрозам. У сучасній Україні такими є підрозділи податкової міліції, які діють у складі Державної фіскальної служби України (далі – ДФС України). Останнім часом, в нашій державі, досить потужною стала кампанія направлена на

дискредитацію та ліквідацію цього правоохоронного органу, тому є потреба в вивченні цієї проблеми. Для цього перш за все, буде доцільним дослідити структуру, механізм та специфіку діяльності підрозділів податкової міліції в сучасних правових умовах саме як суб'єкта системи економічної безпеки держави та її місце в цій системі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти цього питання були об'єктом наукового інтересу О. О. Бандурки, В. Т. Білоуса, Ю. В. Гаруста, О. П. Дзісяк, В. О. Казмірука, А. М. Куліша, М. П. Кучерявенка, С. О. Маклакова, М. М. Макаренка, Д. Г. Мулявки, О. Д. Олійника, Т. О. Пікулі, О. В. Пономарьова, Ю. І. Римаренка Т. В. Сараскіної, О. Д. Шевчука, С. В. Шестакова, О. С. Юніна, Т. П. Яцик та багатьох інших. Однак, в умовах сучасних законодавчих змін вказане питання є вкрай актуальним і вимагає уваги.

Постановка завдання. З'ясувати роль підрозділів податкової міліції як суб'єктів забезпечення системи економічної безпеки держави в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи діяльність підрозділів податкової міліції як суб'єктів системи економічної безпеки держави, перш за все слід зазначити, що саме ця структура, уповноважена кримінально-процесуальним законодавством України, здійснювати попереднє слідство широкого кола економічних злочинів, наслідки від скоєння яких можуть суттєво впливати на фінансову складову економічної безпеки держави. Зважаючи на усталену світову тенденцію до зростання кількості способів вчинення таких протиправних діянь, та хронічно запізнілу реакцію вітчизняного законодавця зі створення відповідних правових механізмів їй протидії, ефективна робота підрозділів податкової міліціїДФС України має

неабияку цінність для національної економіки. Так, відповідно до даних звітності про роботу слідчих органів, що здійснюють контроль з додержання податкового законодавства за 9 місяців 2019 року (форма № 1-Сл) слідчими підрозділами ДФС закінчено досудове розслідування по 1448 кримінальним провадженням. Сума збитків завданих державі по цим кримінальним провадженням становить більше 850 млн грн [1].

Серед закінчених кримінальних проваджень до суду скеровано:

– з обвинувальним актом – 637 кримінальних проваджень (44 %);

– з клопотанням про закриття – 160 кримінальних проваджень (11 %) [1].

Безпосередньо слідчими податкової міліції закрито 651 кримінальне провадження, що становить 45 % від всіх закінчених [1].

У розрізі статей Кримінального кодексу України [3]:

1) «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів» (ст. 204 КК України) – всього закінчено 282 КП (20 % всіх закінчених), з них із обвинувальним актом – 200 КП;

2) «Фіктивне підприємництво» (ст. 205 КК України, яка нещодавно декримінізована у відповідності до ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» від 18.09.2019 р. № 101-IX [2]) – всього закінчено 262 КП (18 %), з них із обвинувальним актом – 165 КП;

3) «Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців» (ст. 2051 КК України) – всього закінчено 161 КП (11 % всіх закінчених), з них із обвинувальним актом – 135 КП;

4) «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» (ст. 212 КК України) - всього закінчено 635 КП (44 % всіх закінчених), з них із обвинувальним актом – 90 КП [1].

Відповідно до повідомлення прес-служби ДФС України, тільки за результатами роботи у січні – березні 2019 р., загальний економічний ефект від діяльності податкової міліції становив 6 млрд 300 млн грн. Так, в I кварталі 2019 р. у боротьбі з тіньовою економікою вказаним суб'єктом системи економічної безпеки України досягнуто наступні результати:

1) накладено арешт на майно та кошти у кримінальних провадженнях на суму 2,4 млрд грн;

2) зменшено до відшкодування суму ПДВ, яка є предметом досудових розслідувань на 898 млн грн;

3) попереджене формування схемного ПДВ у

системі електронного адміністрування податку на суму 910 млн грн;

4) стягнуто до бюджету у сфері державних закупівель 168 млн грн;

5) стягнуто до бюджету з вигодо набувачів конвертаційних центрів 344 млн грн;

6) вилучено з незаконного обігу підакцизної продукції на суму 744 млн грн;

7) додатково сплачено 193 млн грн митних платежів від збільшення митної вартості задекларованих товарів;

8) відшкодовано збитків у всіх кримінальних провадженнях що розслідуються слідчими податкової міліції на суму 676 млн грн [4].

Ці статистичні дані, безумовно, свідчать про значимість роботи підрозділів податкової міліції у боротьбі з економічною злочинністю, яка «підриває» всю систему економічної безпеки України. Відповідно, її результативна робота є надзвичайно важливою у нинішніх складних умовах.

Діяльність вказаного суб'єкта орієнтована на протидію багатьом іншим правопорушенням, що можуть порушувати права учасників відносин у сфері обігу публічних фінансових ресурсів. При цьому, слід усвідомлювати, що такі ресурси є однією з базових передумов для належного функціонування вітчизняної бюджетної системи і, відповідно, їх брак, у тому числі за наслідками скоєння податкових правопорушень – явна загроза для економіки України. Тому, безумовно, роль підрозділів податкової міліції як суб'єктів забезпечення системи економічної безпеки держави є надзвичайно важливою.

Місце цих суб'єктів в системі економічної безпеки України як державного інституту обумовлене соціально-політичною значущістю виконуваних ними правоохоронних функцій у податковій сфері. Основною ознакою, що визначає місце і роль податкової міліції в системі органів виконавчої влади, є застосування санкціонованого державою правового примусу. Його значення зростає при ускладненні економічної та криміногенної ситуації [5]. Що, у сучасній Україні, є досить важливим аргументом та, безперечно, необхідною мірою реагування на протиправні діяння в вітчизняній економіці.

Безпосередньо досліджуючи питання підпорядкованості податкової міліції як правоохоронного органу необхідно зазначити, що відповідно до ч. 1 ст. 348 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [6] цей суб'єкт складається із спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних контролюючих органів, і здійснює контроль за додержанням податкового

законодавства, виконує оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції [6]. Отже, цей правоохоронний орган підпорядковується відповідному контролюючому суб'єкту, залишаючись структурним елементом останнього. Така підпорядкованість є досить дивною, якщо порівнювати податкову міліцію з іншими правоохоронними органами – суб'єктами системи економічної безпеки держави, бо більше жоден правоохоронний орган не є структурним підрозділом контролюючого. При цьому, О. Д. Олійник наголошує, що «податкова міліція як орган, покликаний забезпечувати виконання податкового і митного законодавства суб'єктами господарювання, повинна чітко, своєчасно й всебічно вживати заходів щодо виявлення, попередження та протидії правопорушенням у сфері оподаткування» [7, с. 100]. Можемо зазначити, що призначення цього правоохоронного органу полягає у проведенні комплексу легальних правоохоронних заходів із протидії відповідним правопорушенням в фінансовій сфері (виявлення та розслідування злочинів, проведення оперативно-розшукової діяльності тощо), тому підпорядкованість податкової міліції керівництву ДФС України, як в центральному апараті, так і на місцях, на нашу думку, є не виправданою, із точки зору ефективності роботи аналізованого суб'єкта.

Відповідно, як слушно зазначає О. П. Дзісяк, існувати і здійснювати свої повноваження податкова міліція може лише у складі органів Державної фіскальної служби, будучи їх невід'ємною й органічною складовою, тому вона не має відособленого від інших органів фіскальної служби майна, рахунків у банку, права самостійно вступати у правові відносини з державними установами, підрозділами та організаціями, набувати і здійснювати від свого імені майнові права, нести відповідальність за своїми зобов'язаннями чи бути позивачем і відповідачем у судах. У разі порушення працівниками податкової міліції прав та законних інтересів громадянина обов'язок вживати заходів до поновлення цих прав, відшкодувати заподіяну матеріальну шкоду, на вимогу громадянина публічно вибачитися покладається на відповідний орган податкової служби. З наведеного, відповідно, випливає, що правосуб'єктність органів податкової міліції у сфері цивільно-правових відносин є досить обмеженою або ж можна ставити питання про її відсутність взагалі як такої [8].

На нашу думку, саме результатом цього стало виключення розділу XVIII-2 «Податкова міліція» з Податкового кодексу України, на ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в

Україні» від 21.12.2016 р. № 1797-VIII [9]. Фактично відбулася правова колізія, тому що Перехідними положеннями цього закону визначено, що дія п. 133 Розділу I (щодо виключення розділу XVIII-2) – з дня набрання чинності законом, який визначає правові основи організації та діяльності центрального органу виконавчої влади, на який покладається обов'язок забезпечення запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, об'єктом яких є фінансові інтереси держави та/або місцевого самоврядування, що віднесені до його підслідності відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, та інших осіб, з якими цей орган взаємодіє [9]. Також загаданим актом передбачено, що п. 133 вносено зміни до абз. 1 п. 344.1 ст. 344, а саме: слова «органів, крім діючих у них підрозділів податкової міліції, здійснюється» замінити словами «органів здійснюється» [9]. А сама ст. 344.1. ПК України [6] стосується пенсійного забезпечення посадових осіб контролюючих органів, крім діючих у них підрозділів податкової міліції, здійснюється в порядку та на умовах, передбачених тодішнім профільним законодавчим актом про державну службу.

Прийняття цього закону вивело діяльність підрозділів податкової міліції за межі правового поля. Хоча всі розуміли, що при підготовці законопроекту відбулася технічна помилка в номері п. 133 замість 134, але цей закон був підписаний Президентом України та оприлюднений у відомостях Верховної Ради (ВВР), 2017, № 5-6, ст. 48 та, відповідно, набрав законної сили. У подальшому ця помилка була виправлена й діяльність податкової міліції була відновлена.

Підрозділи податкової міліції, у відповідності до Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [6] продовжили виконувати свої завдання, зокрема: 1) запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення; 2) розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері; 3) запобігання і протидія корупції у контролюючих органах та виявлення її фактів; 4) забезпечення безпеки діяльності працівників контролюючих органів, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків [6]. Саме ефективне виконання цих завдань сприяє зниженню рівня злочинності в економічній сфері та послаблює негативний вплив на національну економіку.

Важливе значення з позиції ефективності й

повноти виконання поставлених завдань для забезпечення належного функціонування системи економічної безпеки держави, відіграє компетенція відповідного суб'єкта. Слід погодитися, з думкою Ю. А. Тихомирова, що компетенція державних інституцій – це базове поняття публічного права, що визначає життєдіяльність суб'єктів не лише публічно-правових, але й приватноправових відносин. Її визнають і встановлюють перш за все нормами конституційного, адміністративного, фінансового, кримінального та міжнародного публічного права. Компетенцію визначають переважно в статутних і тематичних законах й інших актах (положеннях), а реалізують за допомогою норм усіх галузей права [10, с. 191]. На думку вчених-адміністративістів, вона відіграє значну роль у встановленні місця конкретного органу серед інших органів державної влади, є своєрідним засобом (формою) суспільного поділу праці з професійного управління державою, її владними органами і суспільством [11, с. 266]. Очевидно, що цей елемент є важливою складовою діяльності підрозділів податкової міліції. Як слушно вказує О. В. Пономарьов, «... компетенція є одним із найважливіших елементів адміністративно-правового статусу податкової міліції України. Компетенція розкриває зміст предмету відання і повноважень податкової міліції України у сфері здійснення контролю за додержанням податкового законодавства, а також реалізації функцій, що покладаються на неї» [12, с. 98]. Необхідно зауважити, що в наукових колах існує думка про існування спеціальної компетенції аналізованого правоохоронного органу. Адже, взагалі створення будь-якої державної структури обумовлено необхідністю виконання державою перед своїми громадянами певних зобов'язань, маючи на меті, забезпечення можливості безперешкодної реалізації прав останніми. За для успішного досягнення такої мети держава наділяє відповідний спеціальний орган спектром повноважень, у залежності від кількості його завдань та створює необхідні умови для їх реалізації. Це ж стосується й підрозділів податкової міліції компетенція яких не збігається з будь-яким іншим діючим правоохоронним органом, суб'єктом системи економічної безпеки України. Можемо зазначити, що податкова міліція є саме спеціальним органом головним завданням якого є боротьба з податковими правопорушеннями, більшість із яких мають ознаки кримінального характеру.

Також необхідно відмітити, що під терміном «спеціальний» у Словнику української мови, в аспекті нашого дослідження, слід виділити такий варіант формулювання цієї дефініції:

«призначений виключно для кого-, чого-небудь; який має особливе призначення» [13]. Отже, можна зазначити, що компетенція всіх державних суб'єктів є унікальною, бо включає в себе набір різної кількості видів прав, обов'язків та інших елементів. Це ж саме твердженням вбачається вірним, коли певний орган досліджуватиметься як суб'єкт забезпечення інформаційної, економічної, публічної безпеки, протидії корупції, громадського порядку тощо.

На переконання О. В. Пономарьова, компетенція підрозділів податкової міліції «... складається з основних і додаткових елементів. Основні елементи визначають зміст компетенції, а додаткові відображають окремі відмітні її ознаки. В якості основного елементу виділено повноваження податкової міліції України – сукупність прав і обов'язків, що характеризують засоби, форми, методи і прийоми діяльності органів та підрозділів податкової міліції України. До числа додаткових елементів компетенції податкової міліції України віднесено: 1) предмети відання – сфера або сфери відносин в які вступають підрозділи податкової міліції України; 2) межі дії – просторово-територіальні межі, інші рамки в яких здійснюється діяльність підрозділів податкової міліції України» [12, с. 99-100]. Вбачається, що саме таке уявлення про компетенцію аналізованого правоохоронного органу формує розуміння про її роль як суб'єкта безпосередньої протидії тій чи іншій загрози.

При цьому, на думку цього ж вченого, серед видів компетенції потрібно виокремлювати: 1) функціональну компетенцію, предметом якої виступають повноваження підрозділів податкової міліції щодо виконання покладених на них функцій, як загальних (внутрішньо-організаційних) так і спеціальних (зовнішніх); 2) територіальну компетенцію, яка визначає межі дії – просторово-територіальні межі або інші рамки в яких здійснюється діяльність підрозділів податкової міліції; 3) предметну компетенцію, яка визначає та розмежовує коло повноважень підрозділів податкової міліції; 4) нормотворчу компетенцію, яка визначає та розмежовує коло повноважень підрозділів, посадових та службових осіб податкової міліції щодо підготовки та видання відповідних нормативно-правових актів [12, с. 100]. На наш погляд така градація складових компетенції дає можливість змістовно охарактеризувати місце підрозділів податкової міліції як суб'єктів системи економічної безпеки держави.

Аналізуючи діяльність вказаних суб'єктів саме під час вжиття заходів по забезпеченню ефективного функціонування системи економічної безпеки України необхідно звернути увагу на такий

елемент компетенції як повноваження. Повноваження, за своєю сутністю, є юридично можливими й необхідними варіантами поведінки їх носія [14, с. 40]. Саме вони демонструють реальні юридичні можливості певного суб'єкта у тій чи іншій сфері правовідносин.

Згідно норм податкового законодавства до повноважень податкової міліції відносять наступні: 1) прийняття і реєстрація заяв, повідомлень та іншої інформації про кримінальні та інші правопорушення, віднесені законом до компетенції податкової міліції, здійснення в установленому порядку їх перевірки і прийняття щодо них передбачених законом рішень; 2) проведення відповідно до закону оперативно-розшукової діяльності, а також досудового розслідування в межах наданої законом компетенції, вжиття заходів щодо відшкодування завданих державі збитків; 3) здійснення розшуку осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері; 4) вжиття заходів щодо виявлення і розслідування злочинів, пов'язаних з відмиванням, легалізацією, розкраданням коштів та іншими незаконними фінансовими операціями; 5) виявлення причини і умови, що сприяли вчиненню злочинів та інших правопорушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, вжиття заходів до їх усунення; 6) у разі виявлення фактів, що свідчать про організовану злочинну діяльність, або дій, що створюють умови для такої діяльності, направлення матеріалів з цих питань відповідним спеціальним органам по боротьбі з організованою злочинністю; 7) передача відповідним правоохоронним органам матеріалів за фактами правопорушень, за які законом передбачено кримінальну відповідальність, якщо їх розслідування не належить до компетенції податкової міліції; 8) забезпечення безпеки діяльності контролюючих органів та їх працівників, а також захист працівників від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними службових обов'язків; 9) здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції у контролюючих органах та виявлення фактів корупції, а також усунення наслідків корупційних правопорушень; 10) складання протоколів та розгляд справ про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом; 11) збір, аналіз, узагальнення інформації щодо порушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, прогноз тенденцій розвитку негативних процесів кримінального характеру, пов'язаних з оподаткуванням; 12) виявлення кримінальних та інших правопорушень у сфері оподаткування, митній та бюджетній сферах,

встановлення місцезнаходження платників податків, проведення опитування їх засновників, посадових осіб [6]. Варто наголосити, що особи начальницького чи рядового складу податкової міліції незалежно від займаної посади, місцезнаходження і часу у разі звернення до неї громадян або посадових осіб із заявою чи повідомленням про загрозу особистій чи громадській безпеці або у разі безпосереднього виявлення такої загрози повинна вжити заходів щодо запобігання правопорушенню і його припинення, рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події і повідомити про це найближчому органу внутрішніх справ [6]. Слід також відмітити, що посадові особи підрозділів податкової міліції можуть наділятися й іншими повноваженнями передбаченими відповідними нормативно-правовими актами.

Аналізуючи повноваження вказаного правоохоронного органу, а також усвідомлюючи призначення останньої відповідно до її завдань і функцій, можемо стверджувати, що ключовими напрямками діяльності підрозділів податкової міліції як суб'єкта забезпечення системи економічної безпеки держави залишаються розслідування злочинних дій у сфері оподаткування та бюджетній сфері, проведення оперативно-розшукових заходів, а також розгляд окремих справ про адміністративні правопорушення. При цьому й інші напрями службової діяльності мають вагоме значення, а саме: взаємодія з іншими суб'єктами системи, забезпечення безпеки діяльності інших структурних підрозділів ДФС України при виконанні контрольної функції, захист працівників від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними службових обов'язків, збір та аналіз інформації щодо порушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, прогноз тенденцій розвитку негативних процесів кримінального характеру, пов'язаних з оподаткуванням тощо. Загалом же успішне виконання відповідних завдань і реалізації функцій за цими напрямками має сприяти зниженню рівня тінізації економіки України.

Однак, переважаючі влади та динамічні зміни національного законодавства об'єктивно створюють додаткові перепони для успішного досягнення багатьох намічених і задекларованих цілей органами податкової міліції, дає підґрунтя для зниження ефективності в діяльності її співробітників.

Президентська ініціатива, щодо необхідності створення нового правоохоронного органу,

уповноваженого протидіяти більшості правопорушень у фінансовій сфері та невизначеність щодо подальшої долі податкової міліції, децю позначилося на результатах роботи цих підрозділів. Так, вказаний суб'єкт системи економічної безпеки у відповідності до Положення про Державну податкову службу України, затвердженого Постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 227 [15] мав функціонувати в складі Державної податкової служби України (ДПС) й, відповідно, територіальних підрозділів останньої, а всі співробітники податкової міліції ДФС повинні бути переведеними до ДПС. Однак, це переведення затримується, а в структурі ДПС, затвердженої Міністром фінансів України підрозділів, які будуть виконувати правоохоронну функцію не передбачено. Виправданим кроком стали чергові зміни в правовому забезпеченні аналізованого суб'єкта системи економічної безпеки. Так, відповідно до Постанови КМУ «Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України» від 25.09.2019 р. № 846:

«Підрозділи податкової міліції у складі Державної фіскальної служби продовжують здійснювати повноваження та виконувати функції з реалізації державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску, здійснюючи оперативно-розшукову, кримінальну процесуальну та охоронну функції до завершення здійснення заходів з утворення центрального органу виконавчої влади, на який покладесться обов'язок забезпечення запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, об'єктом яких є фінансові інтереси держави та/або місцевого самоврядування, що віднесені до його підслідності відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» [16]. Тобто, спеціальне законодавство було скореговане і підрозділи податкової міліції отримали право продовжувати функціонувати в структурі ДФС України.

Досліджуючи місце та роль податкової міліції в системі економічної безпеки країни слід зазначити, що Верховна Рада України ухвалила в першому читанні законопроект «Про Бюро фінансових розслідувань» від 18.09.2019 р. № 1208-2, яким передбачено «розділення сервісної та правоохоронної функцій податкової служби, ліквідація податкової міліції, оптимізація структури та чисельності органів, які ведуть боротьбу зі злочинами у сфері фінансів, усунення дублювання їх функцій та створення Бюро фінансових розслідувань – центрального органу виконавчої влади, що утворюється Кабінетом

Міністрів України та здійснює діяльність з метою запобігання, попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності» [17].

Законопроект передбачає створення в системі центральних органів виконавчої влади Бюро фінансових розслідувань. Його діяльність буде спрямовуватися та координуватися через Міністра фінансів України КМУ. До структури Бюро фінансових розслідувань мають входити підрозділи центрального апарату та територіальних управлінь, зареєстрованих як юридичні особи публічного права. Відповідно це буде самостійний центральний орган виконавчої влади, який буде здійснювати правоохоронну функцію направлену на виявлення, розкриття та розслідування багатьох економічних злочинів. Прийняття в другому читанні названого законопроекту дасть змогу створити спеціальний самостійний правоохоронний орган у системі економічної безпеки України з ширшими повноваженнями ніж у податкової міліції ДФС України, яка після запуску останнього перестане існувати.

Висновки. Підсумовуючи результати нашого дослідження, варто зазначити, що на сучасному етапі вітчизняного державотворення дуже важливим питанням є ефективне забезпечення належного функціонування системи економічної безпеки держави. В сучасній Україні, серед діючих державних правоохоронних органів цієї системи, особлива, беручи до уваги завдання, функції та компетенцію суб'єкта, роль відводиться підрозділам податкової міліції ДФС України. Важливими напрямками діяльності вказаного органу, як суб'єкта забезпечення системи економічної безпеки держави є розслідування злочинів у сфері оподаткування та бюджетній сфері та здійснення оперативно-розшукових заходів направлених на їх викриття. У той же час й інші напрями роботи цієї правоохоронної структури (взаємодія з відповідними суб'єктами, забезпечення безпеки діяльності контролюючих органів, захист працівників від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними службових обов'язків, збір та аналіз інформації щодо порушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, прогноз тенденцій розвитку негативних процесів кримінального характеру, пов'язаних з оподаткуванням та ін.) мають вагоме значення для оперативної й ефективної протидії широкому колу загроз національній економіці.

За останнє десятиріччя для результативної діяльності аналізованого правоохоронного часто створювалися перепони об'єктивного та суб'єктивного характеру, що негативно впливало

на результативне виконання завдань і функцій останнього. Проте, сьогодні, особливо перед початком запуску вже нового державного правоохоронного органу, саме належна робота вказаного суб'єкта є однією з вагомих умов для забезпечення економічної стабільності в державі, знижуючи імовірність деструктивного впливу на різні сфери економічної діяльності України.

Література:

1. Звітність про роботу слідчих органів, що здійснюють контроль за додержання податкового законодавства за 9 місяців 2019 року. Офіційний сайт ДФС України. URL: http://sfs.gov.ua/data/material/000/105/156743/09_2019.pdf (дата звернення: 10.10.2019).
2. Закон України від 18.09.2019 р. № 101-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/101-20> (дата звернення: 10.10.2019).
3. Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 02.10.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 10.10.2019).
4. Бій з «тінню» або Податкова міліція звітує про результати роботи за I квартал 2019 року. Вісник. Офіційно про податки, 2019. № 14 (1014). URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100012003-biy-z-tinnyu-abo-podatкова-militsiya-zvituye-pro-rezultati-roboti-za-i-kvartal-2019-roku> (дата звернення: 11.10.2019).
5. Шестаков С. В. Адміністративно-правовий статус працівника міліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 205 с.
6. Податковий кодекс України : Закон від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 16.05.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 11.10.2019).
7. Олійник О. Д. Актуальні проблеми щодо створення експертного підрозділу в органах податкової міліції. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Національне та міжнародно-правове забезпечення стабільного розвитку» (Львів, 2–3 берез. 2012 р.). Львів : Західноукр. організація «Центр правничих ініціатив», 2012. С. 100–104.
8. Дзісяк О. П. Правовий статус місцевих органів податкової служби в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2001. 180 с.
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні від 21.12.2016 р. № 1797-VIII. Дата оновлення: 23.03.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19> (дата звернення: 14.10.2019).
10. Тихомиров Ю. А. Современное публичное право : монограф. Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации. М. : ЭКСМО, 2008. 446 с.
11. Римаренко Ю. І., Кондратьєв Я. Ю., Тацій В. Я., Шемшученко Ю. С. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. ІнЮре. К., 2003. Т. 1. 1232 с.
12. Пономарьов О. В. Адміністративно-правовий статус податкової міліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 180 с.
13. Білодід І. К. Словник української мови: в 11 тт. Наукова думка. К., 1970–1980. URL: http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomak (дата звернення: 14.10.2019).
14. Винник О. С. Повноваження штабних підрозділів органів внутрішніх справ. Форум права, 2014. № 4. С. 38–42.
15. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова від 06.03.2019 р. № 227. Дата оновлення: 25.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-п>. (дата звернення: 23.10.2019).
16. Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України : Постанова від 25.09.2019 р. № 846. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/846-2019-%D0%BF#n26> (дата звернення: 23.10.2019).
17. Про Бюро фінансових розслідувань : Законопроект від 18.09.2019 р. № 1208-2. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66887 (дата звернення: 24.10.2019).